

تاریخ نگاری یک دهه تئاتر رضوی در مشهد در مسیر تئاتر رضوی؛ آزمون و خطا

سیدجواد اشکدري*

قسمت اول

یکم: هنرهای نمایشی، عمری صد ساله در مشهد دارد؛ شهری که سرآمد هنرهای آیینی و نمایشی در ایران بزرگ به‌شمار می‌آید. در این مسیر پرفراز و نشیب، هنرمندان بسیاری در رفت‌وآمد بوده‌اند و تجربیات بسیاری را در زمینه‌های مختلف هنرهای نمایشی رقم زده و موضوعات گوناگونی را هم دستمایه کار خود قرار داده‌اند؛ اما دهه هشتاد را باید دهه تئاتر رضوی نامید. هرچند در دهه‌های پیشین هم کم و بیش، آثاری در این زمینه وجود داشت، اما آن قدر قابل توجه نبود تا اینکه در این دهه، پدیده‌ای به نام «جشنواره تئاتر رضوی»، در زیرمجموعه جشنواره بزرگ فرهنگی هنری امام‌رضا(علیه السلام) شکل گرفت و به‌نوعی تمام جریان تئاتر رضوی را تحت‌الشعاع قرار داد. در دهه‌های گذشته و حتی در سال‌های ۸۰ و ۸۱ هم کمتر نمایشی در این حوزه رنگ صحنه را دید تا اینکه با رونق جشنواره، تئاتر رضوی به‌عنوان یکی از مضامین اصلی تئاتر کشور بر شمرده شد.

دوم: سال ۱۳۸۲ را باید سال شروع فعالیت هنر رضوی دانست. آغاز به‌کار جشنواره فرهنگی هنری امام‌رضا(علیه السلام) در این سال، بسیاری از زمینه‌های هنری را به بحث مهم فرهنگ رضوی معطوف کرد. یکی از این هنرها که از

* عضو انجمن نویسندگان و منتقدان تئاتر کشور

همان ابتدای شکل‌گیری این رویداد، جدی قلمداد شد، تئاتر و یا بهتر بگوییم هنرهای نمایشی بود. اولین دوره جشنواره تئاتر رضوی (با عنوان جشنواره تئاتر دینی)، زیرمجموعه جشنواره فرهنگی هنری امام‌رضا (علیه السلام)، در بخش‌های نمایش تعزیه، پژوهش و بین‌الملل، با حضور ۲۴۰ هنرمند از سراسر کشور و نیز کشورهای جمهوری آذربایجان، روسیه و افغانستان، از دوازدهم تا هفدهم دی‌ماه سال ۱۳۸۲ در مشهد برگزار شد.

در این دوره از جشنواره، از میان ۶۰ متن ارسالی، ۲۵ متن انتخاب شد که از میان آنها، ۱۰ تئاتر صحنه‌ای، ۶ نمایش تعزیه و همچنین ۳ اثر خارجی گزینش شدند و به روی صحنه رفتند. از خراسان، نمایش‌های «تنهای محض» به کارگردانی محمد حسن‌زاده از تربت حیدریه و «پرواز در حبس» به کارگردانی عباسعلی غلام‌زاده از گناباد در جشنواره به روی صحنه رفت که البته آثار درخوری نبودند. از مشهد هم، نمایش‌های «هفت دریا شبنمی» به نویسندگی سعید تشکری و به کارگردانی رضا حسینی و «آوای آباد» به نویسندگی حمید ابراهیمی و به کارگردانی علی روحی شرکت داشتند.

نمایش «هفت دریا شبنمی» در ابتدای دهه هشتاد، در قالب جشنواره دانشجویی به روی صحنه رفته بود و با تغییراتی، در جشنواره استانی تربت حیدریه و نیز جشنواره تئاتر منطقه‌ای ارومیه هم درخشیده بود. این نمایش به جشنواره تئاتر فجر هم راه یافت و حتی یک سال بعد با عنوان «گوهر عشق» در قالب تله‌فیلم، در سیمای استانی ضبط و پخش شد.

اما در اولین دوره این جشنواره، بخش پژوهش رونق بسیاری داشت که متاسفانه در برخی از دوره‌های جشنواره به فراموشی سپرده شد. در این بخش، هنرمندانی چون داوود کیانیان، علی‌اکبر حلیمی، اسدا... جامی و دکتر علیرضا باوندیان با ارائه مقالاتی چون «خاستگاه و اصول تئاتر دینی»، «رابطه تئاتر دینی و تربیت»، «شخصیت‌پردازی در تئاتر دینی و روایتگری» و «مونه کهن نمایشنامه‌نویسی دینی» بر وزانت جشنواره افزودند.

مراسم پایانی نخستین جشنواره، در هجدهم دی‌ماه ۱۳۸۲ در مجتمع فرهنگی هنری شهید هاشمی‌نژاد برگزار شد و داوود کیانیان، رضا صابری و سیدمحمد رضا واحدی به عنوان هیئت داوران، برگزیدگان خود را اعلام کردند. در این مراسم، علیرضا رواندل به عنوان بازیگر دوم مرد، زهرا احمدزاده به عنوان بازیگر سوم زن، علی روحی به عنوان کارگردان سوم و عبدا... برجسته به عنوان طراح صحنه سوم، از برگزیدگان مشهدی این جشنواره بودند.

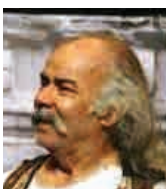
نخستین جشنواره که بخشی از دبیرخانه‌اش در مشهد شکل گرفت، به دلایل مختلف که یکی از آنها شتاب‌زدگی در برگزاری آن بود، نتوانست انتظارات اهالی تئاتر را

برآورده کند؛ چرا که به غیر از چند اثر، موضوع بیشتر نمایش‌ها، ارتباطی با موضوع رضوی نداشتند. دوره اول هرچند بخش‌های مهمی چون پژوهش داشت، اما هیچ‌گاه نتوانست در ارائه آثار باکیفیت موفق عمل کند. به‌هرحال اولین جشنواره تئاتر رضوی - که با عنوان تئاتر دینی برگزار شد - به دلیل نداشتن سیاست‌گذاری دقیق، نتوانست در جهت اعتلای تئاتر رضوی، گام محکمی بردارد.

سوم: زمانی که آغاز جشنواره‌ای در زمینه تئاتر رضوی اعلام شد، پیش‌بینی می‌کردیم برنامه‌ریزی مناسبی از سوی مدیران هنری شهرستان در جهت هدایت هنرمندان تئاتر به مقوله تئاتر رضوی صورت گیرد، اما متاسفانه متولیان فرهنگ و هنر و مدیران و دست‌اندرکاران تئاتر این شهر، نه برای هدایت آن فکری کردند و نه حمایتش؛ نتیجه هم آن شد که آنچه در دی‌ماه ۸۲ رخ داد، در همان جشنواره ماند و هیچ قدمی برای آبیاری آنچه بذرش را کاشته بودند، برداشته نشد. در سال ۱۳۸۳، نه نمایشی در حوزه تئاتر رضوی اجرا شد و نه جشنواره‌ای بود که به آن بهانه، به دیدن چند تئاتر رضوی بنشینیم. حتی همان دو کار از تربت حیدریه و گناباد و نیز دو نمایش از مشهد هم هیچ‌گاه رنگ صحنه - برای اجرای عمومی - را ندیدند. به نظر نگارنده، عدم برنامه‌ریزی منسجم برای اجراهای عمومی، نداشتن تعریف علمی و تخصصی از تئاتر رضوی، فقدان دبیرخانه دائمی به منظور ساماندهی گروه‌های تئاتر کشور در این راستا، شتاب‌زدگی در شکل‌گیری اولین دوره جشنواره و عدم هماهنگی میان مسئولان فرهنگی مشهد و کشور، از دلایل عمده بی‌کیفیت برگزار شدن جشنواره اول و یا برگزار نشدن جشنواره دوم بود. هرچند تمام دلایلی که برای برگزار نشدن جشنواره دوم تئاتر رضوی نقل شد، تنها یک جمله بود: «هماهنگی‌هایی که باید انجام شود، نشد».

چهارم: سال ۱۳۸۴، تئاتر مشهد شاهد جشنواره‌های مختلفی بود. حتی جشنواره نمایشنامه‌خوانی هم به جشنواره‌های نمایشی مشهد افزوده شده بود، اما هیچ‌کدام از آثار این جشنواره‌ها رنگ و بویی از تئاتر رضوی نداشتند و هیچ اجرای عمومی هم در این زمینه صورت نگرفت. همین موضوع، دلیلی شد که بعد از یک سال تاخیر، جشنواره تئاتر رضوی - که در مشهد شکل گرفته بود- به اصفهان منتقل شود و خراسان هم هیچ نماینده‌ای در نداشته باشد! در چنین فضایی، دومین جشنواره تئاتر رضوی، با الهام از شعر معروف عطار نیشابوری: «آفتاب آمد دلیل آفتاب» گر دلیلت باید از وی رخ متاب»، با نام «دلیل آفتاب» از هفدهم تا بیست‌ویکم آذر سال ۱۳۸۴ در اصفهان برگزار شد.

در این دوره، پس از اعلان فراخوان جشنواره، با وقفه‌ای کوتاه، ۵۷ متن از ۱۸ استان به دبیرخانه رسید که پس از

انتخاب و چاپ شد که نمایشنامه «دیده بیدار» نوشته سعید تشکری - هنرمند مشهوری- نیز در میان آنها به چشم می‌خورد.

در بخش نمایش‌های آیینی، از میان ۶۸ گروه آیینی، ۲۵ گروه علاوه بر اجرای مجالس تعزیه، به اجرای آیین‌های دیگری چون چاووشی خوانی، کرناوازی، منقبت‌خوانی، مولودی‌خوانی، وحدت‌خوانی، نقاره‌زنی، پرده‌خوانی، علم‌گردانی و عاشیق‌خوانی پرداختند.

اما بخش پژوهش بعد از چند سال دوباره احیا شد و نوزده پژوهشگر، آثار خود را برای چاپ به دبیرخانه ارائه دادند که از این بین شش پژوهش با عنوانین: «بررسی آماری نمایشنامه‌های رضوی» نوشته امیر ریاحی و سعید خواجه‌افضلی، «بررسی جلوه امام‌رضا (علیه السلام) در نمایش‌های دینی ایران» نوشته رضا عباسی، «بررسی

بازخوانی، ۳۰ متن مجوز حضور در بازبینی را دریافت کرد. بازبینی این دوره بر اساس فیلم‌های ارسالی از آثار به دبیرخانه انجام شد که از این میان، ۲۰ اثر نمایشی مورد ارزیابی قرار گرفت و سرانجام از این تعداد، ۶ اثر انتخاب شد. اما متأسفانه بر اساس دیدگاه صاحب‌نظرانی که فعالیت‌های جشنواره تئاتر رضوی را از نزدیک دنبال می‌کرده‌اند، این دوره نسبت به دوره اول - از جهت نحوه برگزاری- بسیار ضعیف‌تر بوده است و در آن نه پژوهشی وجود داشته و نه آیینی و نه تعزیه‌ای!

در این دوره، بهزاد فراهانی، جمشید خانیان و ابراهیم کریمی به عنوان هیئت داوران، نمایش «سفر سرخ مردمان سبز» نوشته آرش عباسی و کارگردانی فرزاد لباسی از شهرستان رشت را به عنوان نمایش برگزیده معرفی کردند. پنجم: در مسیر ناهموار برگزاری جشنواره تئاتر رضوی

طراحی صحنه نمایش‌های دینی» نوشته پیام فروتن، «رضای‌نامه» نوشته رضا کوچک‌زاده، «قرآن و تئاتر» نوشته احسان مقدسی و «وادی حیرت» نوشته حسن بیان لو انتخاب شدند و در اختیار طالبان و مخاطبان قرار گرفتند.

مراسم اختتامیه این جشنواره، در شکوه و نظمی پسندیده، دهم آذرماه در تالار وحدت به کارگردانی محمد رحمانیان، انجام گرفت و در همان شب، نمایش «مسافران» او نیز به روی صحنه رفت.

فیلم نمایش «مسافران» که بعد از چند سال در پاتوق تئاتر حوزه هنری در مشهد پخش شد، مورد استقبال بسیاری از علاقه‌مندان قرار گرفت و رحمانیان هم در یکی از نشست‌هایش در حوزه هنری خراسان رضوی عنوان کرد

که انگار از نظر برگزارکنندگان در مرحله آزمون و خطا قرار داشت، میزبانی باز هم جابه‌جا و جشنواره به تهران منتقل شد تا در پرتو امکانات تئاتر پایتخت، جان تازه‌ای بگیرد و از آن بی‌رونقی سال‌های گذشته در مشهد و اصفهان دور شود.

این جشنواره به دبیری دکتر مجید سرسنگی از پنجم تا دهم آذرماه سال ۱۳۸۵، با همکاری شهرداری تهران در چهار بخش «اجرای نمایش صحنه‌ای»، «تولید متون نمایشی»، «تعزیه، آیین‌های نمایشی رضوی» و نیز «پژوهش» برگزار شد. در این دوره از جشنواره، ۲۳ اثر اجرا شدند و برای تزریق نمایش‌های ناب رضوی به بدنه تئاتر دینی و ترفیع نگاه این جشنواره، از میان ۶۶ متن و طرح نمایشی، ۹ نمایشنامه از ۹ نویسنده مطرح کشور

بیشتر می‌شود و ...

محمد مهدی خاکی، «شب‌های حرم» را تلفیقی از خاطرات اهالی جنگ با مقوله ارادت‌مدنی این آدم‌ها به امام هشتم (علیه السلام) می‌داند. این نمایش به صورت تله‌فیلم در شبکه استانی خراسان رضوی تولید و پخش شد.

نمایش «شب‌های حرم»، باتوجه به اینکه در چند دوره از جشنواره‌های تئاتر دفاع مقدس در اردبیل و نیز رشت به روی صحنه رفته بود، در این سال به‌عنوان یک اثر برگزیده، در بخش خارج از مسابقه اجرا شد.

نمایش «دیده بیدار» نیز در آخرین روز جشنواره و به‌عنوان حسن ختام این رویداد، در تالار مولوی به روی صحنه رفت. این اثر که توسط گروه تئاتر «آئین» و به کارگردانی سعید تشکری تولید شده بود، به بخشی از زندگی دعبل، شاعر عرب زبان از قبیله خزاعه می‌پرداخت: دعبل از کوفه به قصد شاگردی و آموختن شعر به بغداد می‌آید، اما قبل از دیدار استاد، به دام عشق دخترکی از کنیزکان هارون می‌افتد. اما رسیدن به آن عشق، شرطی دارد و آن، شاعر دربار هارون الرشید شدن است. دعبل که بین انتخاب این عشق و فراموش کردنش مردد است، به نزد استاد می‌رود؛ اما او نیز آموختن به او را منوط به شرطی می‌داند: اینکه برود و خود را بیابد.

در این نمایش ۶۰ دقیقه‌ای، علی سوزنچی، حامد امانپور قرایی، حمید جندقی، مونا بارانی، نرگس گلکار، مسعود عقلی، مرتضی شهاب، علی سادات و حمید سالاری بازی می‌کنند.

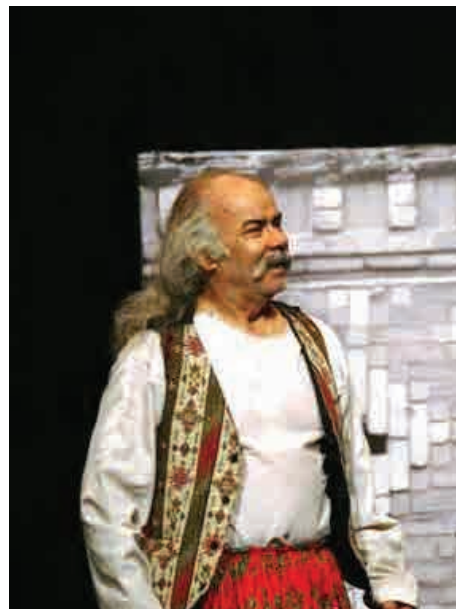
سعید تشکری بر این اعتقاد است: «نمایشنامه دیده بیدار عین واقعیت زندگی شاعر شیعی دعبل خزاعی نیست و نباید هم باشد. زیرا هیچ نمایشنامه‌ای چنین نبوده و نخواهد بود. با دعبل خواسته‌ام پس از این همه سال عرق‌ریزان روح و مشتاقی و گردگیری و روزمرگی و زائری و خادمی، پاسخی بگویم!»

گفتنی است در این سال، دو نمایشنامه «آبی‌های زمین» و «وقت کوچ است» از این نویسندگان مطرح مشهدی، از گیلان در جشنواره حضور داشتند.

ششم: وقتی دهه هشتاد به نیمه رسید و کیفیت آثار جشنواره کمی ارتقا یافت و هنرمندان متوجه شدند که از آثار خوب در این زمینه نیز حمایت می‌شود، تا حدودی وضعیت تئاتر رضوی جدی‌تر شد؛ هرچند برگزاری جشنواره همچنان در وضعیت آزمون و خطا قرار داشت. چرا که بعد از پنج سال، میزبانی چهارمین جشنواره تئاتر رضوی باز هم دوام نداشت و پنجمین دوره آن - در سال ۸۶ - در شهر بجنورد برگزار شد؛ شهری که گفته می‌شود مردم آن هم تئاتر را خیلی دوست دارند و هم امام‌رضا (علیه السلام) را. این جشنواره که دبیری آن را محمد خزایی، هنرمند خراسانی، برعهده داشت، طی مراسمی در تهران

که خیلی علاقه‌مند است تا این نمایش را در مشهد اجرا کند. این قضیه رسانه‌ای شد، اما مانند خیلی از موارد دیگر، از سوی مسئولان هنری شهر جدی گرفته نشد. در «مسافران» ۵ زائر، هر کدام از شرایط خود در مشهد صحبت می‌کنند که اخیر یکی از اپیزودهای آن با عنوان «غلامرضا نادری» به کارگردانی رضا احمدی و بازی سعید توکلی، تولید شده و به صورت پراکنده در مشهد به روی صحنه رفته است.

در سومین سال برگزاری جشنواره تئاتر رضوی - که البته بر روی جلد کتاب آن، چهارمین دوره عنوان شده است! - نمایش‌های «شب‌های حرم» به نویسندگی و کارگردانی محمد مهدی خاکی و «دیده بیدار» به نویسندگی سعید تشکری و کارگردانی رضا حسینی به عنوان آثار هنرهای نمایشی مشهد شرکت داشتند.

اولین نمایش مشهدی‌ها که در چهارمین روز برگزاری این جشنواره و در تالار نور تهران اجرا شد، «شب‌های حرم» نام داشت که در آن احمد ریحانه، سروش طاهری، منصوره شیرازی و غلامرضا عارف‌نژاد به ایفای نقش پرداختند. این نمایش به انتظار دو رزمنده در حرم مطهر امام‌رضا (علیه السلام) می‌پردازد: مهدی، ابراهیم و حبیب، سه دوست هستند که چندین دوره، اعزام به جبهه را با هم گذرانده‌اند و هر شب اعزام، پای پنجره فولاد حرم امام‌رضا (علیه السلام) می‌رفتند که از همان‌جا و بعد از خواندن دعای کمیل، به جبهه اعزام شوند. نمایش در یکی از همین شب‌های اعزام اتفاق می‌افتد که مهدی و ابراهیم سر قرار حاضر می‌شوند ولی حبیب نمی‌آید. دعای کمیل شروع می‌شود و نگرانی آنها از نیامدن حبیب

آغاز به کار کرد و در همان جا بخش تعزیه و آیینی هم برگزار شد و بعد، مابقی اجراها به بجنورد منتقل شد! این دو شقه شدن جشنواره هم نوآوری بود که برای اولین بار در یک جشنواره اتفاق می افتاد که حکایت از بی ثباتی سیاست گذاری جشنواره داشت.

در مراسم افتتاحیه جشنواره پنجم، از پیرغلامان و ارادتمندان حضرت رضا (علیه السلام) مانند استاد محمود فرشچیان تقدیر و تجلیل شد و کاروانی به یاد حضرت رضا (علیه السلام) از میدان انقلاب تا چهارراه ولیعصر به اجرای نمایش پرداخت. در این دوره، در بخش صحنه ای ۱۲۷ نمایشنامه از سراسر کشور به دبیرخانه رسید که از آن میان ۵۶ متن برای مرحله ارزیابی انتخاب شدند و در مجموع، ۱۲ نمایش به بخش مسابقه و ۲ نمایش به بخش خارج از مسابقه راه یافته و به روی صحنه رفتند. همچنین در بخش تولید متون نیز از ۱۲۵ اثر ارسالی، ۳ اثر انتخاب

در این دوره از جشنواره، نمایش «آه و ماه» به نویسندگی و کارگردانی سعید تشکری در اولین روز جشنواره در تالار حافظ به روی صحنه رفت. این نمایش پنجاه دقیقه ای که در آن حسن چودن، غلامرضا بایزامنش، یلدا تشکری، نرگس گلکار و مونا بارانی بازی می کردند، حکایتی ساده در بیان دلدادگی چند انسان معتقد به حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) بود. نمایشنامه «آه و ماه» در سال بعد، به همراه سه نمایشنامه دیگر از سه نمایشنامه نویس دیگر مشهدی، توسط حوزه هنری خراسان رضوی منتشر شد و تشکری در آئین پایانی این جشنواره، به خاطر نگارش این متن و نیز کارگردانی آن تقدیر شد و نرگس گلکار هم به رتبه دوم بازیگری زن و حسن چودن به رتبه سوم بازیگری مرد رسید.

از شهرستان های دیگر استان خراسان رضوی هم فقط تربت حیدریه با نمایش «قل آباد» به نویسندگی اسماعیل بایگی و کارگردانی محمد حسن زاده در این جشنواره حضور داشت.

در جشنواره پنجم، یک نمایش دیگر از مشهد نیز می توانست حضور داشته باشد: نمایش «عاشقستان» به نویسندگی و دراماتورژی کیوان صباغ و کارگردانی غلامرضا جهانپا. این نمایش که از آثار متقاضی برای حضور در جشنواره تئاتر رضوی بود، در مرحله بازبینی رد شد و به این جشنواره راه نیافت؛ اما همین نمایش، از مهم ترین تئاترهای حوزه رضوی شد که به آن می توان عنوان پر افتخارترین تئاتر رضوی در دهه هشتاد را هم داد.

این نمایش که محور اتفاقات داستانی اش در بین سال های ۱۳۷۲ تا ۱۳۸۳ می گذرد، به داستان یکی از خدام افتخاری امام رضا (علیه السلام) می پردازد که همسرش را در حادثه انفجار حرم مطهر رضوی از دست می دهد و خود نیز در سفر به کربلا در یک حادثه تروریستی به شهادت می رسد.

«عاشقستان» که در سال ۸۶ در حوزه هنری خراسان رضوی تولید شد و با حضور در جشنواره هایی چون تئاتر منطقه ای کشور (بیرجند) و نیز حضور پر قدرت و موفقیت آمیز در چهارمین جشنواره سراسری تئاتر ماه (تهران) توانست مجوز حضور در بیست و ششمین جشنواره تئاتر فجر (تهران) را بگیرد و در این رویداد بین المللی به روی صحنه برود، با یک سال تاخیر، در بخش مهمان جشنواره تئاتر رضوی در سال ۸۷ اجرا شد!

علی تدین صدوقی در خصوص این نمایش که در بیست و ششمین جشنواره بین المللی تئاتر فجر با عنوان «شرح هجران» به روی صحنه رفت، نقدی در کتاب «کانون ملی منتقدان تئاتر» می نویسد: «نمایش درونمایه ای عاشقانه دارد و از داستانی رئالیستی بهره گرفته و به شیوه سورئالیستی پرداخته شده است. در این میان

شد. در بخش تعزیه هم ۴۹ اثر و در بخش آیینی ۲۲ اثر به دبیرخانه پیشنهاد شد که پس از بررسی های کارشناسان، در هر بخش ۶ اثر برای حضور در جشنواره، مقبول افتاد. بجنورد در طول هفت روز پذیرایی خود که از هجدهم تا بیست و چهارم آبان بود، کم نگذاشت. مسئولان اداری استان هم خیلی تلاش کردند تا جشنواره در شکلی از جمال و کارایی برگزار شود که نسبت به دوره های قبلی اش، جهش قابل قبولی داشته باشد. این میزبانی خوب و استقبال کم نظیر مردم بجنورد برای دیدن آثار، مرکز هنرهای نمایشی را بر آن داشت که تولیدات جشنواره تئاتر رضوی را به این شهرستان بسپارد.

فرهنگ استان‌های متبوع‌شان را داشتند، تقدیر به عمل آمد.

مجالس تعزیه هم در همان میعاد همیشگی خود، یعنی محوطه باز جلوی تئاتر شهر اجرا شدند.

مراسم افتتاحیه این دوره از جشنواره نیز مانند سال قبل، در تهران برگزار شد و سپس گروه‌های اجرایی، آثار خود را از نهم تا شانزدهم آبان‌ماه در دو تالار «حافظ» و «گلشن» شهر بجنورد به صحنه بردند؛ جایی که بزرگانی چون علی نصیریان، محمود عزیزی و تاجبخش فنائیان، آثار را داوری می‌کردند.

نمایش «به آسمان نگاه کن» به نویسندگی و کارگردانی محمد مهدی خاچی، تنها نماینده تئاتر مشهد بود که توانست به‌عنوان یازدهمین نمایش بخش مسابقه ششمین جشنواره تئاتر رضوی، در تالار گلشن به روی صحنه برود و موفقیت‌هایی چون؛ مقام دوم طراحی صحنه (رضا

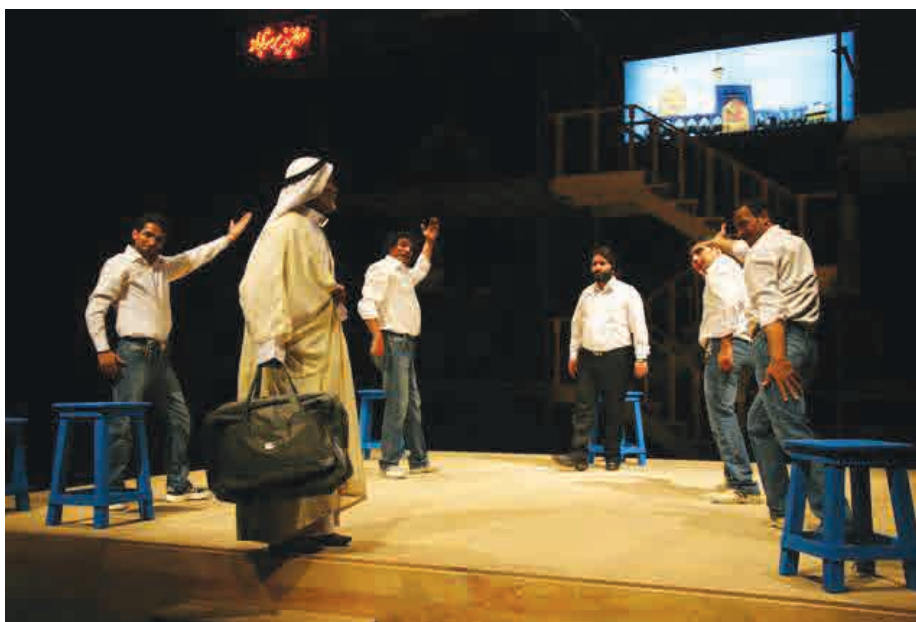
برش‌هایی از زندگی خادم که شخصیت اصلی است به صورت رفت و برگشت به گذشته و آینده، از ذهن او مرور شده و نشان داده می‌شود. این برش‌های ذهنی و فضای حاکم بر اجرا، گرایش نویسنده به سورئال را تا حدودی آشکار می‌کند و گرنه متن بیشتر به ملودرامی اجتماعی نزدیک است و تنها از حیث ذهنیت به سمت سورئال می‌رود. او ادامه می‌دهد: «نویسنده سعی دارد به گونه‌ای دراماتیک، قسمت‌هایی از زندگی یک خادم امام‌رضا (علیه السلام) را نشان دهد که دارای تحصیلات عالیه است و خود را وقف خدمت به زائران امام‌رضا (علیه السلام) کرده است. نویسنده برای هر یک از شخصیت‌ها به فراخور طبقه اجتماعی، جایگاه فرهنگی، محیط زندگی و... لهجه و گویش و کلام خاص آنها را به کار برده که این خود به شخصیت‌پردازی کمک می‌کند.» در «عاشقستان» -که بارها در کشور توسط گروه‌های مختلف به روی صحنه رفته است- سروش طاهری، حسین طاهری، مونا اکبری، امیر بشیری، محبوبه سلطانی، الهام پرهیزگار و کیوان صباغ بازی کرده‌اند.

آنچه در پایان این بخش می‌توان اشاره کرد، ابراز تاسفی است از حضور نداشتن هنرمندان مشهدی در اولین دوره جشنواره ادبیات نمایشی در قزوین و نیز اولین جشنواره سراسری کودک و نوجوان و نمایش عروسکی ضامن آهو در هرمزگان.

هفتم: نمایش «عاشقستان» از معدود نمایش‌هایی بود که از سال ۸۶ اجراهای عمومی‌اش را در مشهد آغاز کرده بود. این نمایش به عنوان یک تئاتر موفق رضوی، با اقبال عمومی مواجه شد و نشان داد که در این سال‌ها چقدر جای تئاتر رضوی در شهرمان خالی بوده است.

جشنواره تئاتر رضوی، به عنوان تنها رویداد نمایشی در حوزه معارف رضوی، باز هم در سال ۸۷ برگزار شد. ششمین جشنواره در حالی در بجنورد برپا شد که این شهر، بعد از چند سال جابه‌جایی مکان برگزاری جشنواره، توانست دو سال پیاپی میزبان جشنواره باشد و این، شکست طلسم ناپایداری میزبانی این جشنواره ملی بود. در این دوره از جشنواره که باز هم محمد خزایی، دبیری آن را برعهده داشت، ۲۳۴ اثر در بخش صحنه‌ای به دبیرخانه ارسال شد که سرانجام ۱۳ اثر در بخش مسابقه، ۲ اثر در بخش مهمان و یک اثر در بخش ویژه، مجوز حضور دریافت کردند. همچنین ۶۵ اثر هم در بخش تعزیه متقاضی حضور در این دوره از جشنواره بودند که از آن میان، ۶ اثر پذیرفته شد.

در این سال، به شکلی گسترده، رسم نوپای تقدیر از هنرمندان و خادمان فرهنگی روغایی شد و از ۱۴ هنرمند در کسوت‌های گوناگون و ۶ مدیر موفق که سکان هدایت

حسن‌زاده)، برگزیده موسیقی (مهدی حسینی)، جایزه دوم بازیگری مرد (سروش طاهری)، جایزه سوم بازیگری مرد (حسین طاهری) و سوم کارگردانی (محمد مهدی خاچی) را کسب کند و به‌عنوان یکی از آثار برگزیده، جواز اجراهای عمومی را از هیئت داوران بگیرد.

این نمایش گروه تئاتر خرداد، به روایت فردی با نام محمد می‌پردازد که زادگاهش شهر مشهد است. او پس از سال‌ها دوری از ایران، به همراه همسرش یثنا که زنی اروپایی است و دختر معلولش، به قصد شفا از امام هشتم به مشهد عزیمت می‌کند. آنها باوجود داشتن خانه پدری، در مسافرخانه‌ای نزدیک حرم ساکن می‌شوند.

رضوی، در پنجمین جشنواره سراسری تئاتر ماه به روی صحنه رفت و دو بازیگر اصلی آن، علیرضا رواندل و آرش تیریزی توانستند در این رویداد کشوری، عنوان بازیگر برگزیده را به دست آورند.

این نمایش ۵۵ دقیقه‌ای که نگاهی اجتماعی به وضعیت دینی و اعتقادی زائران حرم امام رضا (علیه السلام) دارد، به داستان چند آدم درمانده می‌پردازد که برای زیارت به آستان قدس رضوی می‌آیند و در آنجا اتفاقاتی برای آنها روی می‌دهد.

«دویدن در شیب ملایم» بعد از حضور در جشنواره تئاتر ماه، در اردیبهشت‌ماه ۸۸، به مدت ۶ روز در تماشاخانه اشراق به روی صحنه رفت.

نگارنده این مقاله، به بهانه اجرای عمومی نمایش «دویدن در شیب ملایم» نقدی در روزنامه شهرآرا منتشر کرد: «نمایش با سربلوه قرار دادن ارتباط اجتماعی کاراکترهای نمایش و پیوند عاطفی و درگیری آنها به مقوله عکس، یعنی عکس رادیولوژی و عکس حرم بارگاهی در مشهد، سعی دارد راوی رفتارها و باورهای باشد که انسان‌ها در شرایط سخت از خود بروز می‌دهند. نویسندگان بیشتر سعی دارند که در «دویدن در شیب ملایم» به شناساندن آدم‌های خود در موقعیتی چون مشهد بپردازند و آنچه در این اثر بیشتر به آن توجه می‌کند، ساختار روایتگری آن است و این موضوع تا حدی سبب می‌شود تا آدم‌های بر روی صحنه نگاهی سطحی معرفی گردند و کمتر در مسیر داستان و ساختار دراماتیک نمایش قرار گیرند.» نگارنده در بخشی دیگر از نقد خود، به کاراکتر ابراهیم ذباح - به وجودآورنده عکس حرم و بارگاه - در این نمایش اشاره می‌کند و می‌نویسد: «حضور این شخصیت که کاراکتر جذابی است، به بومی بودن اثر کمک شایانی می‌کند و به تنهایی مبحث حرم مطهر و حضور امام رضا (علیه السلام) را مطرح می‌کند و نیازی به مستقیم‌گویی نیست و باتوجه به اینکه محتوا و درونمایه اصلی نمایشنامه به سمت شعار و کلیشه نرفته است، به کارگیری این‌گونه دیالوگ‌های شعاری، به‌خصوص از زبان ابراهیم و مراد، به روح انسانی حاکم بر نمایش تا حدی لطمه می‌زند.» گفتنی است؛ در این نمایش علیرضا رواندل، مرتضی ملتجی، حامد یزدی، آرش تیریزی، بهناز طبسی، صحرا رمضانیان و ریحانه فرهمند بازی کردند.

نمایش «به آسمان نگاه کن» که سروش طاهری، بهاره جهانگیر، حسین طاهری، احمد طاهونچی، کریم جشنی، شهره مکر، عباس جانفدا، امینا خاکی و علیرضا سوزنچی، بازیگران اصلی آن بودند، در پنجمین روز جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر در تالار قشقایی به روی صحنه رفت و نمایشنامه آن نیز در همان سال توسط معاونت هنری بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس منتشر شد. در این دوره از جشنواره، همان‌طور که گفتیم، نمایش «عاشقستان» با کوله‌باری از موفقیت، در بخش مهمان به روی صحنه رفت و نیز می‌توان به اجرای نمایش «ضامن» به کارگردانی محمودرضا رحیمی - از کارگردانان مشهور بنام تئاتر کشور - از تهران اشاره کرد که توانست مقام اول کارگردانی را از آن خود کند. این نمایشنامه که نوشته فرهاد نقدعلی است، روایتگر رویارویی دو مرد برای تسویه حساب در اتاق هتلی است که پنجره آن مشرف به بارگاه ملکوتی امام رضا (علیه السلام) است. آمار جشنواره ۸۷ - در قیاس با گذشته - ۱۰ درصد افزایش در آثار ارسالی را نشان می‌داد و این تعداد در بخش صحنه‌ای تا عدد ۷ درصد بالا آمد که نشان از اقبال بیشتر به جشنواره بود. به هرحال، دو سال برگزاری منظم این جشنواره و حمایت از آثار شرکت‌کننده، سبب رشد این رویداد و فضای معنوی شد که به جرأت می‌توان به اثربخشی آن در زندگی مردم اشاره کرد.

در همین سال، جشنواره ملی تئاتر کودک و نوجوان رضوی و نمایش عروسکی ضامن آهو از سری برنامه‌های ششمین جشنواره فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام)، دومین دوره خود را برگزار کرد. در این سال، نمایش‌های «مردان خورشید» به نویسندگی و کارگردانی محمد برومند و «سرخ» به نویسندگی و کارگردانی راضیه آزاد شرکت داشتند که اولی در بخش میهمان حضور داشت و دومی فقط توانست رتبه سوم بازیگری زن و مرد توسط مبینا امیری و علی‌رضا امیری را کسب کند.

نمایش ترکیبی - عروسکی و بازیگر - «سرخ»، داستان دختر بچه‌ای است که در جستجوی کاروان حضرت رضا (علیه السلام) به مشهد می‌آید، اما در طول مسیر و رد شدن از موانع بسیار، به دست سرکرده مأمون - سرخ - به شهادت می‌رسد.

همچنین جشنواره فیلم‌نامه و نمایشنامه‌نویسی رضوی در آبان‌ماه در قزوین برگزار شد و عباس جانفدا - نویسنده مشهدی - توانست از میان ۵۴ متن رسیده به دبیرخانه جشنواره، رتبه اول نمایشنامه‌نویسی را برای نمایشنامه «غربت‌زدگان» به دست آورد.

در سال ۸۷، نمایش «دویدن در شیب ملایم» به نویسندگی و کارگردانی مشترک علی حاتمی‌نژاد و حامد امان‌پور قرائی، از آثاری بود که بعد از ناکامی در حضور در جشنواره تئاتر رضوی، با تهیه‌کنندگی حوزه هنری خراسان

منابع:

۱. _____ نشریه روزانه «پیک فرهنگ»، ۱۳۸۲
۲. _____ پایگاه اطلاع رسانی جشنواره تئاتر رضوی
۳. _____ پایگاه اطلاع رسانی «شمس توس»
۴. _____ ماهنامه تخصصی «تاک توس»، شماره ۳۵، ۱۳۸۶
۵. _____ روزنامه «شهرآرا»
۶. _____ نمایشنامه «عاشقستان» نوشته کیوان صباغ، ۱۳۸۸
۷. _____ کتاب هشتمین جشنواره تئاتر رضوی، ۱۳۸۵
۸. _____ کتاب «هشتمین خورشید»، ۱۳۸۳
۹. _____ کتاب «هشتمین خورشید»، ویژه سومین جشنواره فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام)، ۱۳۸۴
۱۰. _____ کتاب «هشتمین خورشید»، ویژه پنجمین جشنواره فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام)، ۱۳۸۶
۱۱. _____ کتاب پنجمین جشنواره تئاتر رضوی، ۱۳۸۶
۱۲. _____ کتاب چهارمین جشنواره تئاتر رضوی، ۱۳۸۵
۱۳. _____ نمایشنامه «دویدن در شیب ملایم»، نوشته مشترک علی حاتم‌نژاد و حامد امان‌پور قزایی، از سری کتاب‌های فرهنگ رضوی، ۱۳۸۸
۱۴. _____ نمایشنامه «ترنج» نوشته کیوان صباغ، از سری کتاب‌های فرهنگ رضوی، ۱۳۹۰
۱۵. _____ نمایشنامه «تکیه مرد بر دیوار» نوشته مشترک رئوف دشتی، از سری کتاب‌های فرهنگ رضوی، ۱۳۹۰
۱۶. _____ ماهنامه تخصصی هنر «تاک توس»، شماره ۷، مهر ۱۳۸۸
۱۷. _____ کتاب ششمین جشنواره سراسری تئاتر رضوی، ۱۳۸۷
۱۸. _____ کتاب هفتمین جشنواره بین‌المللی تئاتر رضوی، ۱۳۸۸
۱۹. _____ کتاب «هشتمین خورشید»، گزارش عملکرد هفتمین جشنواره بین‌المللی فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام)، ۱۳۸۸
۲۰. _____ کتاب «هشتمین خورشید»، گزارش عملکرد ششمین جشنواره فرهنگی هنری امام رضا (علیه السلام)، ۱۳۸۷
۲۱. _____ کتاب نقد جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر، ۱۳۸۶
۲۲. _____ روزنامه شهرآرا، نقد نمایش «تکیه مرد بر دیوار»، ۱۳۸۸
۲۳. _____ فکس‌های کانون فکری و پرورشی کودکان و نوجوانان، نمایشنامه خوانی رضوی
۲۴. _____ کتاب سومین جشنواره تئاتر کودک و نوجوان رضوی (ضامن آهو)، ۱۳۸۸
۲۵. _____ نمایشنامه «شهادت خوانی»، نوشته سعید تشکری، ۱۳۸۸
۲۶. _____ نمایشنامه «آه و ماه»، نوشته سعید تشکری، ۱۳۸۷
۲۷. _____ کتاب «یک قمقمه کوثر»، نوشته نصرالله قادری، سعید تشکری، حسین زاهدی‌نامقی، مهدی نصیری و رویا پارکی
۲۸. _____ پایگاه اطلاع رسانی معاونت فرهنگی اجتماعی شهرداری مشهد
۲۹. _____ پایگاه اطلاع رسانی حوزه هنری خراسان رضوی
۳۰. _____ کتاب «مردم نازنین من»، نوشته رضا کیانیان
۳۱. _____ سایت ایران تئاتر، نقد نمایش، ۱۶ آذرماه ۱۳۹۰
۳۲. _____ بولتن «اپیزود» پنجمین جشنواره دانشجویی تئاتر دانشجویی دانشگاهی
۳۳. _____ سایت پارسینه
۳۴. _____ قدس آنلاین
۳۵. _____ وبلاگ «مشهد تئاتر»
۳۶. _____ روزنامه «خراسان»
۳۷. _____ بولتن پنجمین جشنواره تئاتر دانشجویی، ۱۳۹۰
۳۸. _____ نشریه «فرهنگ رضوی»، شماره دو، ۱۳۹۰
۳۹. _____ وبلاگ تئاتر حسام حسنی‌زاده
۴۰. _____ ویژه‌نامه هشتمین جشنواره نمایشنامه خوانی مشهد، ۱۳۹۰